

Incidenti li sehhew fil-Mellieħa fl-ewwel xhur tal-1944 **Marzu-April 1944**

Charles Debono

Kuratur tal-Mużew Nazzjonali tal-Gwerra

Introduzzjoni

Fl-Okkurrenzi tal-Pulizija tad-Distrett tal-Mosta nsibu ħafna rapporti li saru fil-Mellieħa matul is-sena 1944. Peress li dis-sena huwa t-tmenin anniversarju ta' meta l-Alleati zbarkaw fi Franza, fis-6 ta' Ġunju 1944, liema zbark wassal għall-bidu tal-liberazzjoni tal-Ewropa tal-Punent minn taħt il-ħakma Nazista, bħala okkurrenzi għażilt li nitkellem fuq it-tieni xahrejn tal-1944. Ħafna mill-incidenti li saru huma misjuba fir-rapporti li kienu jsiru minn bdiewa Mellehin jew Maltin li kellhom għalqa jew għelieqi fil-Mellieħa stess.

Minnhom nistgħu niehdu idea ta' kif kienet il-ħajja fil-Mellieħa, anki wara li l-gwerra kienet tbiegħdet minn Malta. Apparti li naraw fejn kienu wħud mill-ħafna għelieqi li kien hawn fir-raħal, naraw ukoll liema suldati kien hawn stazzjonati fil-Mellieħa, x'tipi ta' ucuħ tar-raba' kienu jinżerghu l-iktar, is-serq mill-għelieqi, is-serq ta' oġġetti jew propjeta' tal-Kuruna (Brittanika), għied bejn familji, bombi jew mini tal-baħar li kienu għadhom attivi, u oħrajn.

L-Incidenti

L-1 ta' Marzu, 1944

Joseph Caruana, ta' 50 sena, fis-6.00pm, irrapporta li fil-25 ta' Frar, suldati mill-1st Battalion 'Headquarters Company' King's Own Malta Regiment (KOMR), ikkawżaw ħsarat fix-xtieli tal-patata fl-għalqa tiegħu, li kienet fl-inħawi ta' Għajn Tuta, limiti tal-Mellieħa. Hu talab kumpens ta' £5.

Carmelo Vella, ta' 52 sena, fis-6.15pm, irrapporta li fil-25 ta' Frar, suldati mill-1st Battalion 'Headquarters Company' KOMR, ikkawżaw ħsarat fix-xtieli tal-patata fl-għalqa tiegħu, li kienet fl-inħawi ta' Għajn Tuta, limiti tal-Mellieħa. Hu talab kumpens ta' £2.¹

Il-15 ta' Marzu, 1944

Il-Kappillan Indri Fenech irrapporta li persuna mhux magħrufa, ikkawżat ħsara ħafifa, billi barxet il-ħajt tal-parapett tas-Santwarju tal-Madonna tal-Mellieħa.²

Il-21 ta' Marzu, 1944

Joseph Cortis, ta' 42 sena, Salvu Gauci, ta' 34 sena u Victoria Cortis ta' 36 sena, ġew imħarrka talli fil-21 ta' Marzu, 1944, għall-ħabta tat-8.00am, fl-Aħrax tal-Mellieħa, tellfu l-ordni pubblika, billi bdew jiġġieldu. Apparti hekk, Joseph Cortis, ħareġ revolver u tefa' ġebel fid-direzzjoni ta' Salvu Gauci, u Victoria Cortis tefgħet ġebel lil Salvu Gauci wkoll, bil-periklu li setgħu jintlaqtu nies li kienu għaddejnin minn dawk l-akkwati. Mill-banda l-oħra, Salvu Gauci kellu fuqu arma li taqta' u bil-ponta mingħajr il-liċenzja tal-Pulizija, u tefa' ġebel lil Joseph u Victoria Cortis, b'periklu għal min seta' kien għaddej fil-vicinanzi. It-tlieta li huma sofrew xi ġrieħi, li ma kellhomx importanza, kif kienu ċertifikati minn Dr. C. Caruana, District Medical Officer (DMO) tal-Mellieħa. Apparti hekk, Salvu Gauci, hedded serjament lil missieru, Joseph Gauci, ta' 76 sena u lil Joseph Cortis u kkawża ħsarat intenzjonati lill-prodotti ta' Joseph Cortis.³

Il-23 ta' Marzu, 1944

Salvatore Gauci, ta' 33 sena, fis-6.00pm, irrapporta li gurnata qabel (fil-22 ta' Marzu, 1944) waqt li kien fi Triq il-Kbira, Carmelo Cortis, ta' 28 sena, li kien joqgħod Nru 27, Triq il-Kbira, il-Mellieħa, beda jiġri warajh u pprova jtih daqqa ta' ponn.⁴

Is-26 ta' Marzu, 1944

Salvu Attard, ta' 50 sena, irrapporta li persuna jew persuni mhux magħrufa dahlu fl-għalqa tiegħu fl-inħawi tat-Tomna, limiti tal-Mellieħa, u minn hemm insterqet silla ħadra b'valur ta' 7/-.

Carmela Borg, ta' 43 sena, irrappurtat li xi ġimagħtejn qabel, hi sabet nieqsa mill-għalqa tagħha fil-Bajja tal-Armier, limiti tal-Mellieħa, blokk tal-ħadid, b'valur ta' 4/-.⁵

Carmelo Cini, ta' 43 sena, irrapporta li fl-aħħar ġranet, trakkijiet tal-1st Battalion, Headquarters Company, KOMR, ikkawżaw ħsarat fil-bankini tal-Ħdax-il Triq (illum Triq is-Santwarju), il-Mellieħa.

Saviour Grima, ta' 44 sena, irrapporta li fil-ġimagħtejn ta' qabel, suldati tal-1st Battalion, 'A'

Company, KOMR, ikkawżaw ħsarat fil-ħitan u bnew hangers fl-għalqa tiegħu, li kienet Għajn Tuffieħa, limiti tal-Imġarr. Hu talab kumpens ta' £8.⁶

It-28 ta' Marzu, 1944

Giuseppe Buttigieg, ta' 55 sena, irrapporta li fid-19 ta' Marzu, 1944, gunners tar-Royal Malta Artillery (RMA), ikkawżaw ħsarat lis-silla fl-għalqa tiegħu, li kienet f'Ta' Tafal, limiti ta' Għajn Tuffieħa, l-Imġarr. Hu talab kumpens ta' £11.⁷

It-13 ta' April, 1944

Il-Kmandant Uffiċjali tat-39th General Hospital, fil-Kamp tal-Ghadira, il-Mellieħa, irrapporta li ċertu Carmelo Borg, li kien joqgħod fil-Pjazza tal-Parroċċa, il-Mellieħa, instab, fis-27 ta' Marzu 1944, fil-pussess ta' 30 kutra, li allegatament kienu nsterqu mill-isptar imsemmi. Mill-investigazzjonijiet li saru mill-Pulizija tar-Riġment, qabel ma sar dan ir-rapport, irriżulta li Private No. 60295 A. Borg u Private No. 60178 C. Romano, it-tnejn li huma kienu jiffurmaw parti mir-Royal Army Medical Corps (RAMC) forza territorjali, fis-26 ta' Marzu, bieghu l-kutri msemmija lill-persuna msemmija Carmelo Borg għas-somma ta' £21. Huwa mifhum li Borg u Romano tressqu quddiem Qorti Militari Ġenerali, talli serqu u eventwalment bieghu 30 kutra, li kienu propjetà tal-Kuruna. Carmelo Borg stqarr li kemm Borg kif ukoll Romano kienu ltaqgħu miegħu filgħaxija tas-26 ta' Marzu, fl-għalqa ta' missieru fil-Mellieħa, u offrewlu b'bejgħ 30 kutra, li huma stqarru li ma kinux iktar ta' użu għall-awtoritajiet tal-isptar.

Carmelo Borg ma ċaħad li hu ma tax lura l-kutri, immedjatament, wara li l-Pulizija Riġmentali kienu ġew iżuruh fid-dar tiegħu, fl-għodwa tas-27 ta' Marzu. Privates Borg u Romano, fil-preżenza tal-Pulizija Riġmentali taw lura lil Carmelo Borg £15, li dan tal-aħħar kien hallas għal kutri. Ir-rapport jispiċċa jgħid li Carmelo Borg kien ta' karattru tajjeb.⁸

It-15 ta' April, 1944

Carmelo Borg, ta' 48 sena, irrapporta li fit-12 ta' April, 1944, għall-ħabta tal-4.00pm, waqt li No. 13304 Lance Corporal J. Sayheli 'B' Platoon, 32nd Company, Royal Army Service Corps (RASC), stazzjonat il-Furjana, kien qed isuq trakk militari No. A.620, b'veloċità moderata fi Triq il-Miħna l-Ġdida għall-Ewwel Triq (illum Triq Sant'Anna), fil-Mellieħa, laqat il-bieb tar-residenza ta' Borg, li kienet f'Nru 16, l-Ewwel Triq, il-Mellieħa, u kkawża ħsarat li jammontaw għal madwar £35.

Ix-xufier J. Sayheli ma kellux liċenzja tas-sewqan, u f'xi hin kien fil-kumpanija tax-xufier No. 13338 Pte. L. Takassin 'B' Platoon, RASC, il-Furjana, li kellu liċenzja tas-sewqan 4566/44. Hadd ma wegġa' f'dan l-incident.⁹

Is-16 ta' April, 1944

Carmel Sant, ta' 38 sena, minn San Pawl il-Baħar, irrapporta li fil-ġurnata ta' qabel (fil-15 ta' April, 1944), għall-ħabta tas-7.00am, osserva mina tal-baħar fil-wiċċ, fil-Bajja tal-Mellieħa, madwar 100 jarda 'l barra mill-kosta ta' Rdum tal-Madonna, limiti tal-Mellieħa. Il-mina tal-baħar imsemmija tneħħiet mill-Bomb Disposal Unit, matul l-istess jum, fis-2.00pm.¹⁰

L-20 ta' April, 1944

John Grima, ta' 56 sena, despatcher fuq ir-rota tal-Mellieħa, irrapporta li Carmel Fenech, li kien joqgħod Nru 9, Is-Seba' Triq (illum Triq San Publiju), il-Mellieħa, Beġġ Nru 2548, Liċenzja tas-Sewqan Nru 846/44, waqt li kien qed jagħmilha ta' xufier tal-karozza tal-linja Nru 3549, dam max-xarabank tiegħu għal sitt minuti bejn il-Mellieħa u San Pawl il-Baħar.¹¹

It-21 ta' April, 1944

Waqt li kien qed jaqdi dmirijietu fil-Marfa, għall-ħabta tal-10.00am, PC 292 A. Stellini osserva żewġ mini tal-baħar. Waħda minnhom inġarret mill-kurrent tal-baħar u tellagħha fuq l-art, fil-Marfa, mentri l-oħra kienet imbiegħda mill-Ponta taċ-Ċirkewwa, limiti tal-Mellieħa. Il-mina tal-Marfa nstab li kienet бага u dik tal-Ponta taċ-Ċirkewwa giet sploduta mill-BDO, matul il-ġurnata, fil-12.15pm.¹²

Konkluzjoni

Kif rajna, il-ħajja fil-Mellieħa f'dawk iż-żminijiet kienet iktar kalma, imqabbla mas-snin ta' qabel, meta l-għadu kien jiġi jattakka lil Malta. L-incidenti li kienu jinqalgħu huma simili ħafna għal dawk ta' qabel, bħal pereżempju, meta suldati kienu jidhlu fl-għelieqi jew isir serq ta' prodotti jew oġġetti mir-raba'. Għalkemm il-periklu ta' xi invażjoni mill-għadu kien ilu li spiċċa, jidher li xorta fil-Mellieħa kien għad fadal elementi tal-KOMR stazzjonati fir-raħal.

Referenzi

¹ (N)ational (A)rchives, (M)alta, (C)ommissioner (O)ccurrences (B)ook, Mellieħa, 17-12-1943 to 17-3-1944, p 203.

² Ibid, p 234.

³ NAM, COB, Mellieħa, 17-3-1944 to 21-7-1944, Mingħajr numru tal-paġna.

⁴ Ibid, Mingħajr numru tal-paġna.

⁵ Ibid, Mingħajr numru tal-paġna.

⁶ Ibid, Mingħajr numru tal-paġna.

⁷ Ibid, Mingħajr numru tal-paġna.

⁸ Ibid, Mingħajr numru tal-paġna.

⁹ Ibid, Mingħajr numru tal-paġna.

¹⁰ Ibid, Mingħajr numru tal-paġna.

¹¹ Ibid, Mingħajr numru tal-paġna.

¹² Ibid, Mingħajr numru tal-paġna.